

Gáborján László
A kis viszkis

Előszó

Egyszerű szüeim félpolgári származásunk normái szerint szigorúan neveltek, a házi tízparancsolatban elsők között állt, hogy tilos eltulajdonítani mások értékeit. A gyakorlatban aztán az első komolyabb kísértéskor kudarcot vallottam, amikor hét évesen barátommal egy kerítés nélküli ház rendezetlen melléképületéből, elemeltünk néhány jelentéktelen és már úgy tűnt kidobott használati tárgyat (fogatlan falifogast, nyakatekert olvasólámpát). Elégedetten iszkoltunk kifelé az udvarból, amikor váratlanul megérkezett a tulaj, egy ismerős asszonyosság. Amint megpillantott bennünket, felsikoltott: Tolvajok! Barátom gyorsan megszabadult terheitől, elszaladt, én óvatosan a fűre engedtem a szakadt tolltartót, és elbögtem magam, megadóan várva az ítéletet. Akkor, ott egy életre megtanultam, hogy milyen súlyos tud lenni a lopás szégyene. Később számtalanszor felidéződött bennem a szörnyű jelenet, a rajtakapás megalázó pillanata.

A történet

A fiatalember – nevezzük T-nek – négy éve keresett fel, néhány gondosan gépelt kisprózát nyújtott át, kérte, hogy olvassam el, és mondjak véleményt. Egyszerű rövid nadrág, színes póló volt rajta, a lábán fehér sportcipő. Nyílt, őszinte, kék szemekkel, szimpatikus, érett gyerekarca nézett rám várakozón.

– Három nap múlva keress fel, addig átnézem.

– Jó – válaszolt röviden. Csalódott tekintetéből kiéreztem, arra számított, hogy ott nyomban nekilátok.

– Hányadikos vagy? – mértem végig sovány, esetlen alkatát.

– Hetedikes.

– Ki a kedvenc íród?

– King. Stephen King – bökte ki mosolyogva.

– És hatott rád?

– Meglehetősen.

Azóta rendszeresen felkeresett, hozta szorgalmasan egyre hosszabb történeteit. A sorok között csorgott a

vér, jók és rosszak számolatlanul hullottak és mértéktelenül teltek a koporsók. Próbáltam teregetni, hogy mai, saját életének közegében játszódoó, szolidabb sztorikat próbáljon kitalálni, megírni, hiszen visszafogott, csendes személyiségét sehogy sem tudtam összekapcsolni a szélsőséges rémtörténetekkel. Csak szerény sikereket értem el. Aztán fél éve eltűnt, nem jelentkezett, mígnem egy hete összefutottunk az egyik áruházban.

– Mi van veled? – állítottam meg számonkérőn.

Amint felismert elmosolyodott, megrántotta a száját. – Sitten vagyok.

– ? – nyílt ki a szám és alig tudtam megszólalni. – Miért?

– Kiraboltam egy postát.

– Micsoda?

Szétártá a karját, mintha csak azt mondaná: Ez van.

– Hát, jól megleptél – buggyant ki belőlem, de éreztem, hogy ott, lökdösődő vásárlók között ezt nem lehet megbeszélni.

– Hány éves is vagy?

– Tizenhét.

– Mázlid van – mondtam bölcsen. – Keress meg, oké? – És lázasan kutattam, hogy vajon több éves kapcsolatunk után nem vagyok-e én is felelős, hogy ez a fiatalember ilyen ingoványos útra tévelyedett? Írásaiban, velem folytatott beszélgetéseink mélyén benne volt-e az eshetőség, csak én nem vettem észre?

– Oké – bólintott, és szája körül még mindig ott ugrott a kis mosoly, amiről nem lehetett tudni, hogy fölényes, büszke kisugárzás, vagy zavart, gyerekes arc-mimika.

*

Amint belép, föltűnik hogy feje kopaszra nyírt, alakja feltűnően megnyúlt és egyáltalán kimértebb lett. Hellyel kínálok, letotytan, egyik lábát felnöttesen átdobja a másikon, kezét térdére helyezi, várakozó pózba helyezkedik és én máris letámadom.

– Honnét a francból jutott ilyen baromság az eszedbe?

– Hát, – simítja végig esetlenül tar fejét – olvastam a viszkis könyvét, és úgy éreztem, hogy én is meg tudom csinálni.

– Hülyéskedsz? – tör föl belőlem, ingerülten s talán sértődötten is.

– Nem, – mondja komolyra vált arccal – baromi jó könyv, teljesen a hatása alá kerültem.

Nem az fáj, hogy megtette, az bosszantott, hogy nem tételeztem fel róla, hogy képes lenne ilyesmit megtenni. – Nem gondoltál a következményekre?

– Ambrus Attila vagy hússzor megcsinálta, biztos voltam benne, hogy egyszer én is képes leszek rá.

– Úgy tudtam nincs anyagi problémátok – firtatom tovább az okokat. – Nincs apukádnak, anyukádnak munkája? Nem kaptál elég zsebpénzt?

Fölényesen rázza a fejét, szeméből látom, hogy értetlennek, vagy tán kukának néz, aki semmit sem ért. – Én egyszerűen csak meg akartam csinálni, azt ami Ambrus Attilának sikerült.

– És a szüleid? Hogy éltek meg ezt az egészet?

– Először belesápadtak, nem akarták elhinni, hogy én voltam, de most már azt hiszem túl vannak rajta.

– Hogy készültél föl az akcióra? – hajt tovább a kíváncsiság.

– Először is vettem egy dzsekit, egy sötétkék, olyan sokzsebes, kipárnázott, hétköznapi kabátot. Azt akartam, hogy izmosnak lássanak – emelte fel a muszkliját, és játékosan megfeszítette. – Aztán vettem egy hófehér sportcipőt, három számmal nagyobb, mint a méretem.

– Nagyobbat? – néztem rá bambán. – Hogy orra bukja?

– Nem érti? Ha lábnyommintát vesznek a zsernyákok, ez félreviszi a nyomozást.

– Ja, persze – bölintok felvilágosultan. – És miért fehérét? Rabláshoz nem éppen ideális a feltűnő szín.

– Nem akartam, hogy a zsernyákok teljesen esélytelenek legyenek, meg aztán Attila is így öltözött.

– Ahá.

– Aztán vásároltam egy nagy diplomata táskát a pénznek, majd szereztem egy megyetérképet, és kiválasztottam a megfelelő falut, ahol van posta... mert itt, a városban nem akartam csinálni.

– És... melyiket szúrtad ki?

– K.-t.

– Miért éppen azt?

– Mert ott lakik egy osztálytársam. Egyszer jártam nála, és tudtam, hogy jó a buszközlekedés, és szép, nagy postájuk van. Meg az sem volt mellékes, hogy a buszmegálló közel van a postához.

– Minden megvolt, már csak egy fegyver kellett, igaz?

– Fegyvernek látszó tárgy – javít ki vigyorogva, szakmai felkészültségét magabiztosan fitogtatva. – Vettem egy flóber pisztolyt. Tök úgy nézett ki, mint az igazi.

– Hogy választottad ki az alkalmas napot?

– Vasárnapra állt össze minden, akkor eldöntöttem, hogy a következő pénteken csinálom. Ez a leggyengébb nap az iskolában, szóval nem akartam sokat hiányozni. Két tantárgyból is felelnem kellett a négyesért.

– Na, persze.

– Pénteken egy óra tízkor buszra ültem, és ötven perc múlva már leszálltam a célhelyen.

– Míg ültél a buszon mire gondoltál? – vetem közbe.

– Mire? – ráncolja fel a homlokát. – Ambrus Attilára és arra, hogy ő sohasem félt, így aztán én sem féltam. Inkább figyeltem az embereket, találgattam, hogy ki fog velem együtt leszállni. Szerencsére senki.

– Leszálltál, aztán gondolom előtte irány a kocsmá, ugye? – mondom provokálva. – Merthogy Attila is így csinálta.

– Nem. Bementem a postára terepszemlét tartani. Vettem egy lottót, kitöltöttem, közben jól megnéztem a nőt, azonnal láttam, hogy nem lesz nehéz dolgom.

– Aztán?

– Irány a kocsmá – fűzi tovább a szót.

– És bedobtál egy fél whyskit.

– Minden stimmel, csak vodkát. Nem bírom a whyskit.

– Ó, hát akkor megszegettél egy fontos szabályt, Ambrus Attila bevált szertartási rendjét. Nem lehet, hogy emiatt buktál le?

– Nem hiszem – rázza magabiztosan a fejét –, Attilával is megesett, hogy mást dobott be előtte és mégsem kapták el.

– Idegen voltál a faluban, nagy fehér sportcipőben masíroztál, gondolom a kocsmában is jól végigmértek.

– Megnéztek, de nem kérdeztek semmit. Iszogattam a vodkát, rám jött a köhögés, egy kicsit megfáztam,

dobtam oda a csaposnak. Vártam, mert a terv szerint tizenhárom tízkor kellett belépnem az épületbe, hogy a busz indulásáig éppen végezzek.

– Eljött az idő, irány a posta.

– Igen. A dzsekim jobb oldali zsebében volt a pisztoly, marokra fogtam és beléptem.

Közbeszólók. – Az arcodat nem takartad el? Sísapka, harisnya, mit tudom én.

– Nem, minnek? Attila sem húzott a fejére zsákot. – Egy pillanatra megáll, majd folytatja. – Szóval beléptem, előkaptam a pisztolyt, és rákiáltottam a hölgyre: – Menjünk a páncélszekrényhez, és a pénzt tegye a táskába! Egy gyanús mozdulat és lövök. Világos? – És odadobtam a táskát. Elkezdett sírni, megsajnálta: – Ha nyugton marad, nem lesz semmi baj, de ha... akkor! – És meglóbáltam a pisztolyt. Engedelmesen indult a hátsó helyiségbe, én meg utána. Kinyitotta a szekrényt, én úgy álltam, hogy belelássak, és ahogy kértem, behányta a pénzt. Kikaptam a kezéből, és újra meglóbáltam a pisztolyt. – Nem zárom be magát, de tíz percig nem jöhet ki, világos? A társam itt várakozik a közelben, ha megszegi a parancsot lelövi magát. – És aztán kirohantam.

– Miért nem zártad rá az ajtót? Ilyekor úgy szokták, nem? – vetem közbe.

– Mert megsajnálta. Rendes nőnek látszott. – Ekkor már a régi, megszokott fiatalember ült előttem, aki zavarban van, valamin mindig matat a kezével, szavaiából, hangsúlyjaiból eltűnt a vagányság. – Na szóval – folytatja. – Az utcán ránéztem az órámra, még tizenöt perc volt a busz indulásáig, túl korán végeztem, úgy gondoltam, hogy ilyen hosszú ideig nem sétálhatok fel alá a főutcán ennyi pénzzel a kezemben, ezért egy földúton kisérttem a faluból, és a mezőn, erdőn át a szomszéd faluba indultam. Az erdőben eldobtam a dzsekit, így aztán öltönyben, tornacipőben siettem tovább. Bekopogtam az első házba egy roma családhoz, és kértem, engedjék meg, hadd telefonáljak. Felhívtam anyámat, szóltam neki, hogy megvagyok, sietek haza, – merthogy ilyenkor már otthon szoktam lenni – aztán hívtam egy taxit.

– Taxit? – kapom föl a fejem. – Ez örültség volt, nem?

– Az. Akkor erre nem goldoltam. Aztán adtam ötezer forintot a telefonért, mert hát nem volt kisebb pénz a táskában. Nem sajnáltam tőlük, látszott, hogy

szegények, nagyon hálálkodtak, kikísértek egészen a taxiig, és ameddig láttam őket integettek.

– Eszedbe jutott, hogy lebukhatsz? – kérdezem.

– Egy pillanatra sem. Ültem a taxiban, hátradőltem, kinyomtam a mellem: na, megcsináltam. Arra gondoltam, jó lenne megírni Attilának.

– És nyilván arra gondoltál, hogy ha ez ilyen simán megy akkor jöhet a következő, ugye?

– Nem, ott elhatároztam, hogy ennyi elég volt. Feladtam magamnak egy kemény leckét, sikerült megcsinálni, kész.

– És mire szántad a pénzt?

– Nem tudom. Úgy terveztem, hogy majd szép apránként elköltöm.

– Az nem jutott eszedbe, hogy vissza kellene adni?

– Kinek? A pénz az államé, neki rengeteg van. Ha magánszemélytől veszem el, talán. Igen, az más. De az államnak!

– Aztán hazaértél.

– Igen – sóhajt fel, és érződik a vonásain, hogy a következő pillanatok már nem a szárnyalásról szólnak. – Bementem a szobámba, bezárkóztam, és százezrenként szépen leborítékoltam a pénzt.

– Mennyi volt?

– Ötszázharmincezer forint. Ezzel aztán elvoltam késő estig, aztán lefeküdtem. Alig aludtam el máris csengettek a rendőrök.

– Hogy fogadták a szüleid a hírt?

– Nem hitték el, úgy gondolták, hogy fatális tévedés. Vitatkoztak a rendőrökkel, hogy én nem lehettem, mert iskolában voltam, anyám még eléjük is állt, de én bevallottam, hogy én tettem.

– Min csúsztál el?

– A taxis dobott föl. Hallotta a rádióban, hogy rablás történt B.-n. és szólt a zsaruknak. A fehér sportcipő, meg a táská stimmel. A MATÁV-nál megnézték melyik számot hívtam föl a romáktól, meg a taxis is emlékezett hol rakott ki, így megvolt a lakás. Nem kellett volna fölhívni anyut, nem kellett volna taxizni.

– Akkor is megtalálnak, csak később.

– Igaz, igaz – motyogja, és legyint.

– Mit szólna a példaképed, Attila, ha megtudná, hogy már az első alkalommal megbuktál.

– Nem a példaképem – tiltakozik. – Most már nem.

– Még egyszer megcsinálnád?

– Nem. Elképzelni nem tudtam volna, hogy a bűnüldözést ilyen sokan segítik. B.-ről is több tucat tanú jelentkezett. Persze voltak fals dolgok is. Mindenki legalább huszonöt évesnek nézett. A nő a postán pocskék személyleírást adott rólam, pedig legalább két percig bámulhatta a pofámat, az a fantomkép nem engem ábrázolt. Egy idős néni azt mondta, hogy látott, amint futottam ki a faluból, és üldöztek, pedig csak siettem az erdő felé, és nem követett senki.

– Hova vittek a rendőrök?

– Az előszobában, szüleim előtt megbilincseltek, aztán a fogdába kísérték, előzetesbe kerültem. Többször kihallgattak, mindent bevallottam. Pszichológus is beszélgetett velem. A tárgyaláson nem volt semmi különös, két év javítóintézetet kaptam.

– Ilyen egyszerűen, simán zajlott minden? – nézek rá csodálkozva.

– Na nem – grimaszol, és komolyra vált az arca. – Amikor előzetesben voltam, egy hónap után felvittek Budapestre, és beraktak egy négyágvas cellába. Együtt voltam rablógylkossal, kábítóssal, szóval kemény fickókkal szívtam közös levegőt. Elég gyorsan kiderült, hogy a szobán belül hatalmi szintek vannak. Van főnök és van köcsög, vagy a csicskás. A csicskás szolgálja a főnököt, beágyaz, takarít és mindenben kiszolgálja. Amikor bekerültem nekem is beszólt a fickó, hogy ágyazzak be, én azt mondtam, hogy nem. Nekem esett, verekedtünk, igaz, hogy a végén jól összevert, de én is ütöttem, így aztán kivívtam magamnak a jogot, hogy ne legyek szolgálja.

– És ezután békén hagyott?

– Igen. Megküzdöttem a függetlenségemért. Sőt, – emeli fel büszkén a hangját – becenevet is kaptam, én lettem a kis viszkis.

– Aproó. Hogy-hogy itthon vagy?

– Jól viselkedtem, kaptam három nap szabadságot.

– Bent tanulhatsz?

– Persze. De kérvényezni akarom az igazgatótól, hogy függessze fel a büntetésem és engedjen haza.

– Van rá esélyed?

– A pszichológus szerint van. És akkor itthon folytathatnám a sulit, meg hetente egyszer járnom kellene pszichológushoz.

– A gimiből nem rúgtak ki?

– Kirúgtak, de valahova csak fölvennének.

– És mindent összevetve újra megcsinálnád?

Lehajtja a fejét, az arca komolyra vált. – Nem. Baromság volt. Túl könnyűnek tűnt, játéknak hittem, ma már másképpen látom.

– És, megírod a sztorit?

– Biztosan. Csak kell egy kis idő, hogy letisztuljon bennem.

*

Dr. H. I. pszichológus, akihez T. a bírósági ítélet értelmében két hetente eljár egy-egy órára, a következőkkel lepette meg: Most azt várja tőlem, hogy megerősítem, ez az eset meggondolatlan, gyerekes csíny volt, megesett, elmúlt, az élet megy tovább. Az ügy ennél sokkal bonyolultabb. T.-nek súlyosan terhelt a családi háttere, teli van feszültséggel, konfliktussal. Ez a tett egyfajta lázadás, esetleg kitérés akart lenni ebből a körből. Az otthoni megaláztatások után szerette volna megmutatni, hogy ő is képes valami nagyobb dologra. Az ügy ezen a szinten kapcsolódik össze Ambrus Attilával, mint példaképpel, hiszen ő is szembeszállt és szemben állt valakikkel. Hogy mi a feladat? Rendezni kellene a családi körülményeit, pozitív célokat kell kitérni elé, és el kell hitetni vele, hogy tehetséges. Ebben látja, maga is tudna segíteni.

A lelkiismeretemhez fordultam: Nagyon régóta ismerem, vájkáltam a magánéletében, firtattam a kapcsolatait, miért nem vettem észre, hogy súlyos otthoni problémái vannak?

Zárszó

Következő nap váratlanul bekopog hozzám, egy új írást tesz szótlanul elém az asztalra. Bólintok, hogy majd elolvasom.

– Még mindig tanár szeretnél lenni? – nézek határozottan, és kíváncsian a szemébe.

Grimaszol, majd füléig szalad a szája sarka. – Ne nevéssen ki. Szívesen lennék rendőr, ...nyomozó. Klassz dolog lehet ravasz bűnözők ördögös feladványait megfejteni.